

B OEKEN

[B] GEKOOIDE HOOFDEN. “WALTER” VAN DANIEL ROVERS

“Waarheid is de eis van goede literatuur, waarheid in de persoon van de schrijver, waarheid in de uitgedrukte stof en waarheid in de uitdrukking zelf.” Walter Cosijn is nog een ukkie als hij in het *Overzicht der Nederlandsche letterkunde* van F.B.J. Frencken leest wat literatuur voor goede katholieken hoorde te zijn. Frenckens literaire overzicht verscheen in 1917 en was het product van een strikt katholieke kunstopvatting. Het is daarom niet verwonderlijk dat een en ander vandaag met veel minder aplomb wordt verkondigd. Zo is “waarheid” een woord geworden waar we vandaag het liefst met een zo wijd mogelijke boog omheen lopen, zeker als het met literatuur in verband wordt gebracht. Misschien ligt dat anders wanneer we het niet over waarheid hebben, maar over *waarachtigheid*: Daniël Rovers heeft met *Walter* alvast een erg waarachtige roman geschreven.

Net zoals hij dat met zijn fragmentarische debuut had gedaan, heeft Rovers (1975) ook zijn tweede roman als een mozaïek van korte hoofdstukjes geconstrueerd. In tegenstelling tot *Elf* glijdt Rovers' camera in al die elementaire deeltjes van *Walter* echter niet van het ene personage naar het andere; die diepgelovige, ietwat stoeve en gemakkelijk te imponeren Walter

Cosijn blijft de hoofdpersoon in het hele boek. Daarentegen schuift de tijd met het begin van elk nieuw hoofdstuk een eind op, waardoor het boek uiteindelijk een temporele boog maakt die meer dan twee decennia omspannt, van juni 1950 tot november 1971.

Rovers heeft die structuur toegepast om in een relatief kort bestek zowat het hele levensverhaal van zijn hoofdpersonage te kunnen vertellen zonder dat hij alle plotwendingen tot in de finesses hoefde uit te werken. Het grote tijdsverloop in dit boek levert hem bovendien het retorische voordeel op dat zijn lezers er moeiteloos door overtuigd geraken dat Walters hele leven zich in de schaduw van het kruis heeft afgespeeld. Eerst wordt hij als misdienaar, dan in het kleine en vervolgens in het grote seminarie klaargestoomd om later die ene grote rol te spelen die voor hem is voorbestemd: die van priester, die van herder. Walter beslist echter uiteindelijk toch van dat plan af te zien, hij ruikt en kiest de weg naar de vrijheid, maar eindigt als een gedesorïenteerde kanarie die na jaren opsluiting plots de open lucht in wordt gegooid. Meer nog dan dat Walter de kooi begint te missen die hem zo lang heeft opgesloten, is hij zijn eigen kooi geworden.

Om de waarachtigheid die Rovers met deze roman heeft nagestreefd vorm te kunnen geven, is een gedegen research voor een boek zoals *Walter*

Jonge seminaristen als verkenners. Foto uit het besproken boek, maker onbekend.

het alfa en het omega. Met al zijn verwijzingen naar feitelijke gebeurtenissen uit de periode tussen 1950 en 1970 en de mateloos gedetailleerde en doorleefde evocaties van het leven onder de gesloten strop van het seminarie moet de hoeveelheid onderzoek die Rovers voor dit boek heeft verricht aanzienlijk zijn geweest. Tot een overladen of al te massieve historische roman heeft dat echter allerminst geleid; Rovers is kennelijk vakbekwaam genoeg om dat te vermijden. Zijn doordachte en beheerste schrijfstijl zorgt integendeel voor een vederlicht geheel, wat van *Walter* een in papier gedrenkt parfum maakt: wie tussen twee hoofdstukken even de ogen sluit, lijkt wel een odeur van gewijde wierook en stijve Roomse boorden waar te nemen, een geur die ook in het grootseminarie Bovendonk moet hebben gehangen.

Een opvallende ingreep die Rovers heeft toegepast om de waarachtigheid van zijn verhaal nog te vergroten, is het gebruik van foto's. Elk hoofdstuk, telkens nauwkeurig in tijd en plaats gesitueerd, wordt immers voorafgegaan door een afbeelding in zwart-wit die vaak even impressionistisch aandoet als Rovers' schrijfstijl, maar die juist daardoor ook de stilaan vergeten wereld oproept die Rovers in dit boek doet herleven.

De meest subtiele (maar ook meest bewonderenswaardige) manier waarop Rovers het tijdsbeeld in de opeenvolgende hoofdstukken van zijn boek

geloofwaardig laat evolueren, is de taal. Wordt de jeugdige *Walter* in de jaren vijftig nog met wollige, sussende, omfloerste woorden toegesproken ("Elk schepsel zoekt rust en vindt die alleen daar, vanwaar het is uitgegaan: de vogel in de lucht, de vis in het water en de mens in God"), zo sluipt in de taal van zijn naasten met de jaren een almaar hardere, scherpere toon binnen ("Ik geloof in het feit dat die zinloze wereld er gewoon is. En ik heb geen bijbel nodig om me dat uit te leggen").

Rovers' beheersing van taalregisters en -nuances maakt van *Walter* een bedwelmend: vindingrijke en overtuigende beelden ("gehaast als een late melker"), spitse karaktertypering ("Buisse was een Zeeuw, die hadden dijkophogingen in plaats van empathie") en rake, aforistisch aandoende zinnen ("Eenzaamheid betekent niet dat je alleen bent, maar dat je niet alleen wilt zijn") wisselen elkaar snel af en vlechten samen een zachte deken van leesplezier.

Het grootste mysterie van dit hele boek blijft wellicht de vraag waar een jonge auteur als Daniël Rovers de fascinatie, energie en motivatie vandaan heeft gehaald om zich zo diep in die merkwaardige periode van kort na de Tweede Wereldoorlog onder te dompelen en zich zo intens in een figuur als *Walter* in te leven. Uit deze roman spreekt overigens geen enkele voor- of afkeur voor de sacrale omgeving waarin *Walter* opgroeit of de profane wereld die hij

nadien opzoekt. Wat dat betreft, heeft Rovers dus eveneens voor de nuance gekozen, en heeft hij weerstaan aan de verleiding om in evidente clichés te vervallen.

Voor de beschrijving van het seminarieleven liggen die clichés eigenlijk voor het grijpen. Jazeker, er is sprake van een vage homo-erotische vriendschap tussen de jonge Walter en zijn vitale klasgenoot Brand, maar Rovers benadert dat onderwerp met een sereniteit die respect afdwingt. Typerend is ook de passage waarin Walter zich als jonge seminarist met een vervelend fysiek (heren)probleem tot een docent wendt. Veel auteurs zouden in een gelijkaardige scène minstens suggereren dat zich iets onoorbaars tussen de twee personages voordoet, maar Rovers trapt niet in die val. Hij vestigt daarmee nog eens onze aandacht op waar het hem inhoudelijk met deze roman om te doen is, met name de even eenvoudige als verwonderlijke vaststelling hoe compleet anders de wereld er nauwelijks een halve eeuw geleden nog uitzag: men moest, wilde en kon zich toen nog totaal overgeven aan een verhaal dat groter was dan het eigen kleine ego. Dat Walter alsnog alleen eindigt en geen licht ziet aan het einde van de tunnel van zijn leven, is het veelbetekenende slot van een broeierige, bijzondere en bekorende roman.

BERT VAN RAEMDONCK

DANIËL ROVERS, *Walter*, Wereldbibliotheek, Amsterdam,
2011, 240 p.
